

Locuintia Redactorului

si

Cancelaria Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi dacatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenneratiuno:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii'a

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscritiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrale pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Croati'a si Transilvani'a.

Ni sierbesce de una adeverata satisfacere si bucuria, vedindu ca natiunile apesate d'in Ostrunguri'a vinu totu mai tare la cunoscintia ca, spre combaterea inamicului comunu, se recere unitatea poteriloru morali d'in partea combatentiloru. Bucuri'a nostra este cu atatu mai mare, cu catu programulu intielegintie i romane intrunite in Turd'a, la 1/13 ianuariu a. c., — care este programulu totoruru Romaniloru transilvanieni, — casciga d'in di in di mai mare terenu si la cele-lalte natiuni apesate. Dreptu constatare a acestoru-a, publicamu cu viua placere urmatoriulu articlu, aparutu in Nr. de la 26 maiu alu Reformei Dlui Schuselka, — acestu barbatu germanu demnu de recunoscintia romaniloru, — si reproducu si in foia franceza Correspondance Slave, Nr. 42:

„In imperiulu lui San' Stefanu, lucrurile nu innainteza. Semenetur'a noueloru institutiuni magiare nu pote prospera, de-si pamentulu este bunu. Fructulu ce cresce in loculu spicului aurii, nu este alta decatu neghina. Nice multimea dispuse-tiuniloru extraordinarie ale guvernului magiaru, nice activitatea cea pre incordata si pre pripita a dietei nu pote indrepta reulu; d'in contra, elu creace si, cu fia care pasu ce se face in acasta directiune, devine totu mai periculosu; situatiunea interna a Ungariei devine, pre di ce merge, totu mai seriosa.

„Dar' cari sunt ore cauzele acestei critice situatiuni interne a imperiului lui Stefanu? Ei bine, acele sunt forte multe, si ar' fi una incercare pre temeraria a le insfra aici tote; totu-si doue sorginti principale ale reului, de cari bolesce asta-di organismulu statului magiaru, nu se potu ascunde: uniunea seu asié numita impacare cu Croati'a, de una parte, si uniunea seu mai bine fusiunea Transilvaniei cu Ungari'a, de alta parte. Aceste uniuni nenaturale sunt consecintie proce-sului progresivu de magiarizare, care in desvolta-re sa pote deveni fatalu pentru venitoriulu Ungariei.

„Regatul Croatiei si alu Slavoniei, precum si marele principatu alu Transilvaniei, aceste teritorie principale ale coronei lui San' Stefanu, cari d'in tempuri immemoriali si-au pastratu independintia loru constitutiunale langa regatul Ungariei, au trebuitu se renuncie acum in favorulu acestui d'in urma la victia loru individuale, politica si legislativa. Pentru ca Ungari'a se se centralizeze si magiarizeze mai usioru, Croati'a si Transilvani'a au trebuitu se capituleze legalmente; Slavii, Romanii si Nemtii au trebuitu se recunosca suprematia magiara seu, celu putienu, se nu cartesca contra ei. Planulu a fostu croitu de minune, guvernulu actualu magiaru l'a si realizatu in aparintia prin una uniune a Croatiei si Transilvaniei cu Ungari'a; in ce modu s'a facutu acasta, scie tota lumea.

„Croati'a scapa inca binisioru cu impacarea, pre candu Transilvani'a remase cu manile gole. Transilvaniei i s'a nimicitu nedependintia, ba i s'a stersu si numele, pre candu Croatiei i s'a concesu totu-si una autonomia, destulu de insemnata.

„Croati'a primi asié-dara ce-va, Transilvani'a inse nemic'a. Dreptulu de statu alu Croatiei nu s'a recunoscutu in totalitatea sa; nedependintia constitutiunala a Transilvaniei inse s'a stersu cu totulu. Cum se pote ore esplica acasta procedura a guvernului pestanu?

„Pana in timpulu imperatului Iosifu II, magiarii nu facura inca incercari seriose de magiarizare. De la Iosifu II inse incepe adeverata era a magiarismului. Tendintie de germanizare ale imperatului desceptara pre magiari d'in somnu, si eta, tendintie de imperatului Iosifu influentiara asupra loru, nascundu-se in ei poft'a de magiarizare in gradu potentiatu. Dupa nesuintie de reformare ale imperatului Iosifu se intempla ca, in urm'a intrigeloru si a presiunii magiare, atatu in Ungari'a catu si in Croati'a si Transilvani'a sc

agitata ide'a unei legature mai strinse intre aceste tiere cu scopulu, d'a asigurá prin ace'a diferite constitutiuni ale tiereloru, si asié a le intari.

„Diferitele diete incepura in anii 1790 si 1791 a se ocupa mai seriosu de acea uniune proiectata. Cu incetulu, dieta croata renuncia totu mai multu la prerogativ'a sa; asié sp. es. ea decise in an. 1790, d'a uni administrarea regatului triunitu cu Ungari'a. Dieta Transilvaniei declara d'in partea sa in 1791, a intrá in legatura mai strinsa cu Ungari'a, resevandu-se inse nedependintia constitutiunala a Transilvaniei. Chiaru asié voia si Croati'a a-si vede garantata, pentru tote casurile, nedependintia sa ca regatu autonomu. Inse magiarii nesuira de adreptulu a nimici nedependintia acestoru tiere, magiarisandu-le prin intruducerea limbii magiare.

„D'in nenorocire, Croati'a avea atunci, ca si acum'a, Magiaronii sei, cari cu incetulu subordina acestu regatu Ungariei. Intr' ace'a, uniunea Transilvaniei cu Ungari'a remase inca unu pium desiderium.

„Vení apoi anulu 1848. Croatii, suprematisati si insielati in sperantiele loru, se radicara si se rupsera de cãtra Ungari'a. Signalulu fu datu: poporulu transilvanianu inca se radica contra domniei magiare. Nime nu era mai surprinsu de schimbarea cea grabnica d'in Ungari'a, decatu insi-si magiarii. Ei cunoseau periculu revoltarii croate. Cu tote ca pre la finea anului 1847 si la inceputulu lui 1848, magiarii nu voiau se scia nemic'a de Croati; cu tote ca Kossuth declara in dieta, ca nu cunosece nici una Croatia ci numai comitate croate, cerendu, ca in decursu de siese ani se se impuna Croatiloru limba magiara: erumperea revolutiunii amutí numai decatu pre magiari. In zedaru se jorau ei acum ca voru recunosce drepturile natiunii croate, — ca ei a fostu pre-tardiu.

„Totu de-una-data inse se agita forte cumplitu in Transilvani'a pentru uniunea cu Ungari'a. Devis'a magiariloru era: Uniune seu morte. Ei cereau uniunea perfecta a ambeloru tiere in interesulu unitatii natiunale si alu identitatii de dreptu. Ministeriulu ungurescu de atunci numi, in unu cerculariu, acasta uniune dorita una contopire a ambeloru natiuni sorori. Magiarii transilvaniani votara in 1848, in tota fuga, acasta uniune, neconsiderandu protestulu Sasiloru si alu poporului romanu precumpenitoriu; inse articulu I relativu la acasta uniune nu a obtinutu deplina potere de lege.

„In Transilvani'a a domnit pana la anulu 1848 una minoritate absoluta asupra marei majoritati a poporului romanu. D'in mediulu loculu secululu alu 15 Romanii au fostu eschisi, ca natiune, dela tote drepturile politice. Acum'a, in momentulu candu sperau a fi la finea suferintiloru loru secularie si cereau cu energia recunoscerea publica-politica a natiunii loru, era imposibilu, ca ei se primesca uniunea, carea avea de scopu contopirea ambeloru natiuni sorori. Cerendu pentru sine drepturi, ei au voitu a se aperi chiaru contra acestei contopiri cu magiarii. Nici Sasi n'au avutu voia d'a fi contopiti, ci voiau a-si conserva si pre venitoriu natiunalitatea si constitutiunea loru. Urmarea acestoru-a fu revolta Romaniloru si a Sasiloru contra asupritoriloru magiari.

„Catastrofa aduse nenorocire mare asupra Ungariei. Este imposibilu a nega cauzele si strinsa solidaritate a miscamentului croatu si transilvanu. Croati'a si Transilvani'a au luptatu pentru natiunalitatea si independintia loru politica.

„Daca cercetamu situatiunea presinta d'in Ungari'a, innainte de tote trebuie se recunoscemu, ca magiarii voiescu asta-di, mai multu ca veri si candu, a centralisa si magiarisa. Ei au dechiaratu acasta de repetite ori in publicu. Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a s'a executatu de parlamentulu pestanu in modu fortiatu; doveda este opusetiunea d'in Transilvani'a, starea exceptiunale mai de trei ani si gendarmii. In Ungari'a si Transil-

vani'a domnesce, in modu suveranu, limba magiara. Procesulu de contopire a ambeloru natiuni sorori a inceputu.

„Daca ni indreptamu privirea a supra Croatiei, ni se presinta, contra vointiei noastre, in impacarea de asta-di si in intrebuintiarea ei d'in partea magiariloru icon'a trista d'in 1790 si d'in anii urmatori, carea a provocatu catastrofa ce a urmatu mai tardiu, inse cu consecintie mai triste.

„Nu este greu a face conclusiunea d'in ambe aceste premise. Magiarii au esperiatu degia in 1848, ca nu este consultu d'a procede cu atat'a desconsideratiune facia de opusetiunea croata. Deci ei fure de asta-data mai circumspecti, realizandu cu necazu mare si cu ajutorulu Magiaroniloru una impacare „provisoria“. Inse si impacarea acasta asié este facuta, incatu magiarii o potu respecta seu nimici, dupa placu. Politicia magiariloru se pote resuma, fara indoiele, in urmatoriele: „Candu procesulu de contopire a natiuniloru sorori va fi aproape de completa sa reuse, adeca, candu Ungari'a si Transilvani'a voru fi in deplinu centralisate si magiarisate, atunci vomu fi destulu de tari; atunci vine rondulu la Croati'a si la celelalte tiere danubiene de media-di pana la Marea-Negra, si marele Magyarorszag este creatu.“ Mediu-loculu principalu pentru ajungerea acestui scopu este honvedismulu, a carui-a organizare se urmaresce d'in tote poteriile. De aici vine si esigintia unei provincialisari rapide a confiniului militariu; armele trebuiescu luate d'in manile Slaviloru si ale Romaniloru.

„De-si n'amu crediutu neci una-data in posibilitatea realizarii unui asemene programu, trebuie totu-si se recunoscemu, ca in sa-si incercarea de alu realizá, pote fi fatala pentru Ungari'a si pentru poporele nemagiare d'in imperiulu lui St. Stefanu.

„Dreptu-ecasta este detorintia nemagiariloru, d'a conjura cu energia si solidaritate, pre cale pacinica si constitutiunala, catastrofa amenintatoria. Mai vertosu Croati'a si Croatii nu trebuie se uite neci una-data, ca restituierea autonómiei Transilvaniei este in gradulu primu in interesulu Croatiei, ca-ci nemic'a nu pote aperi mai tare pre Croati contra violentiei Maghiariloru, decatu existintia unei Transilvanie autonome. Intre nesuintie Croatiei si ale Transilvaniei domnesce unu necsu intimu. Poporulu croatu si transilvanu, respective romanu, lupta in modu egal pentru libertatea sa natiunale si de dreptu publicu. Dreptuce, Croati'a si Transilvani'a sunt aliati naturali chiaru prin pusetiunea loru facia de imperiu.

„Infintieze guvernulu magiaru inca pre atate gendarmerie in Croati'a si Transilvani'a: aceste tiere frumoase, aceste popore potinte, — daca si voru aperi cu energia si solidaritate, ca pana aci, interesele loru comuni, — preste putienu voru trebui se-si recascige, pre deplinu, pusetiunea loru natiunale si de dreptu publicu.

„Inse chiaru de una asemene procedere se temu magiarii in gradulu supremu, si pentru ace'a nu o potemu in destulu recomandá; ca-ci pana candu pre citadela regesca d'in Bud'a nu va fal-fai langa stindardulu ungurescu si croatu si tricolorulu transilvanianu, pana atunci nu va esiste pace pentru Ungari'a si salute pentru Croati'a.

A dunarea generale a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu nu este departe. Ea se va tiené, in acestu anu, la Naseudu. Anu dori, ca fratii naseudeni se nu intardie a face tote pregatirile necesarie spre acestu scopu. Va fi bine, daca se va alege de timpuriu comitetulu, care va ave a se ingrigi de localitatea adunarei si de primirea osetiloru numerosu cari, speramu, se voru grabi d'a se infatisia si in acestu anu d'in tote partile locuite de romani la acasta adunare salutaru si

